

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Економічний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича
Шумпетерівська школа інновацій
Інститут доктора Яна-У. Сандала
Центр Шумпетера Університету міста Грац
ГО «Центр економічного розвитку та соціальної адаптації»

ІННОВАЦІЇ, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ЕКОНОМІКА СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ДЗЕРКАЛІ ТЕОРІЇ ШУМПЕТЕРА

**Матеріали
V Міжнародної науково-практичної конференції**

1-2 жовтня 2025 р.

**Чернівці
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
2025**

ЗМІСТ

Абрамова Алла КРИЗА ЯК ФАКТОР «ТВОРЧОГО РУЙНУВАННЯ» ЗА Й. ШУМПЕТЕРОМ ТА СУЧАСНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	8
Андрущак Григорій ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ...	9
Антохов Андрій НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ КОНЦЕПТ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГО-СИНГУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ.....	11
Антохова Ірина , Попель Роман РОЛЬ ГРОШЕЙ У СУСПІЛЬСТВІ ТА ЇХ СТАНОВЛЕННЯ.....	14
Арич Михайло АКТУАРНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК ХВОРОБИ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЛЮДИНИ ДЛЯ ОЦІНКИ СТРАХОВИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ.....	16
Бабух Ілона, Бабух Юрій ІННОВАЦІЙНО-КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	17
Бак Наталія, Пацан Юлія ПОДАТКОВА ДЕРЖАВА Й. ШУМПЕТЕРА ЯК ЗАСАДНИЧИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	19
Баранок Діана, Крупенна Інга НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНСТРУМЕНТІВ У ПРОГРАМАХ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ У ПОВОЄННИЙ ЧАС.....	21
Белей Світлана, Лагодін Назар БІЗНЕС І ГРОМАДА: ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.	24
Бойда Світлана СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ: РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	26
Бонарев Володимир РОЛЬ ОБЛІКУ В ПОВОЄННИЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	28
Буднікевич Ірина, Гончар Вадим КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА, ЕКОНОМІКА ЗНАТЬ ТА ІНФОРМАЦІЙНА ЕКОНОМІКА.....	30
Булавинець Олександр ТАРГЕТУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ: ДИЛЕМА ФІСКАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЇ ТА ЗРОСТАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ.....	33
Варналій Захарій ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	36
Венгер Євгеній, Фень Катерина ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОГРАМ ЛОЯЛЬНОСТІ: КЛЮЧОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗНИЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ У СФЕРІ МАРКЕТИНГУ.....	38
Венгер Лілія РОЛЬ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У ВІДБУДОВІ ТА ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	40
Вербівська Людмила, Зибарева Оксана ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ.....	43
Верховод Ірина, Верба Денис ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ У ДОВГОСТРОКОВІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ.....	46
Водянка Любов (Liubov Vodianka) COMPARATIVE PERSPECTIVES ON INDUSTRY 4.0: INNOVATIVE TRANSFORMATIONS AND CHALLENGES IN UKRAINE AND ROMANIA.....	49

АКТУАРНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК ХВОРОБИ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЛЮДИНИ ДЛЯ ОЦІНКИ СТРАХОВИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Ключові слова: страхування, генетична інформація, страхування життя, страхування на випадок хвороб, генетична дискримінація, інформаційна асиметрія.

Розвиток та функціонування страхових ринків у сучасних умовах нерозривно пов'язаний із новітніми науковими досягненнями, які в свою чергу можуть як сприяти прогресивному розвитку сфери страхування, так і з іншого боку створювати певні виклики для страхового ринку зокрема, та всього суспільства загалом [1; 2]. Одним із таких інструментів є технології генетичних досліджень, інтерпретації їх результатів та оцінки страхових ризиків пов'язаних із життям та здоров'ям. Тут варто відмітити, що дані технології генетичних досліджень весь час розвиваються. Так, за надими Національної медичної бібліотеки Національного інституту охорони здоров'я США, наразі налічується близько 70 тис. клінічних генетичних аналізів для визначення більше ніж 25 тис. різних порушень стану здоров'я, що пов'язані із близько 19 тис. генів [3], при цьому вартість проведення генетичних досліджень весь час зменшується, а їх кількість, у тому числі і з науковою метою, також весь час зростає [3].

Важливим є те, що і в Україні протягом останніх років зростає кількість та якість наукових генетичних досліджень, результати яких, по-перше, вже зараз можуть бути важливими для андеррайтингу у страхування, адже отримані дані можуть впливати на регіональну схильність населення до страхування ризиків пов'язаних із життям та здоров'ям [4], та, по-друге, можуть бути підґрунтям для подальших змін у оцінці страхових ризиків пов'язаних із життям та здоров'ям як в Україні, так і за кордоном.

Тому з огляду на сучасні тенденції на ринках страхування та вимогу все якіснішої та науково-обґрунтованої оцінки страхових ризиків, а також з урахуванням технологій генетичних досліджень та інтерпретації їх результатів для оцінки страхових ризиків пов'язаних із життям та здоров'ям, не випадково, що страхові компанії виявляють зацікавленість у різних видах генетичної інформації людини: від сімейної медичної історії хвороб і до результатів генетичних аналізів на наявність у заявника на страхування певних генів чи генетичних мутацій, які б прямо вказували ймовірність розвитку в майбутньому у нього відповідного захворювання [5]. При цьому, якщо сімейна медична історія хвороб заявника на страхування є типовим інструментом оцінки страхових ризиків практично для більшості компаній страхування життя в Україні [6;7], то результати генетичних аналізів поки що для вітчизняного ринку є новітнім інструментом, застосування якого для об'єктивної оцінки страхових ризиків, вимагає спеціальної підготовки та фахових знань у сфері генетики та генетичних захворювань [8].

Так, важливо звернути увагу на особливості застосування саме полігенної оцінки ризиків («*polygenic scores (PGS)*») для різних видів страхування, адже її актуарна цінність потребує детального і додаткового аналізу [9]. При цьому, у страхуванні на випадок хвороби під час використання даного інструменту для прогнозування ймовірності розвитку раку молочної залози («*breast cancer*») та захворювань серцево-судинної системи («*cardiovascular disease*») полігенна оцінка ризиків дійсно може бути дуже корисною для андеррайтингу. Однак, у страхуванні життя полігенна оцінка ризиків не буде настільки ж ефективною у оцінці ймовірності смерті заявника на страхування [10].

З іншого боку, у дослідженні [11], опублікованого у 2021 році йдеться про те, що результати полігенної оцінки ризиків («*polygenic scores (PGS)*») у контексті актуарної діяльності та оцінки страхових ризиків можуть бути ефективними для прогнозування тривалості життя заявника на страхування, та, навіть, бути співставними із такими факторами оцінки страхових ризиків, як стать та паління, але при цьому будуть мати менші цінності для андеррайтингу, ніж ожиріння на паління під час укладення страхового договору [1]. Тому, вибір генетичної інформації для андеррайтингу у страхуванні має враховувати особливості страхових ризиків, які потрібно оцінити.

Більше того, виходячи з міжнародної практики застосування генетичної інформації людини для оцінки страхових ризиків пов'язаних із життям та здоров'ям наразі основними викликами як для ринку страхування (страховиків і страхувальників) є ризики генетичної дискримінації [8] заявників на страхування та інформаційна асиметрія [5]. При цьому, якщо інформаційна асиметрія є ризиком та негативним фактором для страхової компанії, адже у такому разі страховим не зможе якісно оцінити

страхові ризики через відсутність ознайомленість із усіма даними важливими для оцінки страхових ризиків, які є в розпорядженні заявника на страхування; то генетична інформація загрожує вже самому заявнику на страхування, адже страховик, виходячи із особливостей його генетичної інформації, може або підвищити суму страхової премії, або навіть відмовити у страховому захисті.

Таким чином, у сучасних умовах в Україні ринок страхування під час актуарної діяльності у сфері страхування життя та страхуванні на випадок хвороби (у тому числі медичному страхуванні) стикається з досить-таки суттєвими викликами, що є наслідком можливості використання генетичної інформації людини для оцінки страхових ризиків. Разом з тим, ці виклики і формують всі специфічні особливості застосування генетичних даних людини для оцінки її страхових ризиків пов'язаних із життям та здоров'ям.

Список використаних джерел

1. Joly Y., Huerné K., Arych M., Bombard Y., De Paor A., Dove E.S., Granados Moreno P., Ho C., Ho C.H., Van Hoyweghen I., Kim H., Leuret A., Minssen T., Ó Cathaoir K., Prince A., Nair A., Otlowski M., Pepper M.S., Sladek R., Song L., ... Genetic Discrimination Observatory (GDO). The Genetic Discrimination Observatory: confronting novel issues in genetic discrimination. *Trends in genetics: TIG*, 2021, 37(11), 951–954. <https://doi.org/10.1016/j.tig.2021.08.004>
2. Tiller J., Delatycki M. Genetic discrimination in life insurance: a human rights issue. *Journal of medical ethics*, 2021, 47(7), 484-485. <https://doi.org/10.1136/medethics-2021-107645>
3. National Library of Medicine, NIH. 2025. Genetic Testing Registry. Available online: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/gtr/all/tests/?term=all%5Bsb%5D&> (дата звернення: 14.09.2025).
4. Oleksyk T.K., Wolfsberger W.W., Weber A., Shchubelka K., Oleksyk O., Levchuk O. ... Smolanka V. Genome diversity in Ukraine, *GigaScience*, 2021, 10(1): g1aa159. <https://doi.org/10.1093/gigascience/g1aa159>.
5. Dixon P., Horton R. H., Newman W. G., McDermott J. H., & Lucassen A. Genomics and insurance in the United Kingdom: increasing complexity and emerging challenges. *Health economics, policy, and law*, 2024, 1–13. Advance online publication. <https://doi.org/10.1017/S1744133124000070>
6. Arych M., Joly Y. Genetic Discrimination in Access to Life Insurance: Does Ukrainian Legislation Offer Sufficient Protection against the Adverse Consequences of the Genetic Revolution to Insurance Applicants? *Laws*, 2022, 11(2). <https://doi.org/10.3390/laws11010002>
7. Арич М.І., Шубелка Х.М., Волфсбергер В., Олексик Т.Х. Чи потрібне Україні специфічне регулювання використання генетичної інформації для оцінки ризиків у страхуванні?. *Фінанси України*, 2024, №(2). С. 85-100. <https://doi.org/10.33763/finukr2024.02.085>
8. Joly Y., Burton H., Knoppers B. et al. Life insurance: Genomic stratification and risk classification. *European Journal of Human Genetics*, 2013, 22(5), 575–579. <https://doi.org/10.1038/ejhg.2013.228>
9. Rechfeld F. Genetic testing in the Life & Health insurance industry. *Swiss Re Management Ltd*, 2024. Available at: <https://www.swissre.com/institute/research/topics-and-risk-dialogues/health-and-longevity/genetic-testing-in-life-health-insurance-industry.html> (дата звернення: 14.09.2025).
10. Maxwell J.M., Russell R.A., Wu H.M., Sharapova N., Banthorpe P., O'Reilly P.F., Lewis C.M., Multifactorial disorders and polygenic risk scores: predicting common diseases and the possibility of adverse selection in life and protection insurance. *Ann. Actuar. Sci.* 2020. 1–16. doi: 10.1017/S1748499520000226 .
11. Karlsson Linnér R., & Koellinger P. D. Genetic risk scores in life insurance underwriting. *Journal of health economics*, 2021, 81, 102556. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2021.102556>